

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” มีรายละเอียดสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม และ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม จังหวัดนนทบุรี ที่พัฒนาขึ้น โดยมีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ จำนวน 126, 107 และ 124 คน ตามลำดับ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ จำนวนกลุ่มละ 9-12 คน วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นทีมพัฒนา จำนวน 21 คน และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร บุคลากรสุขภาพ และตัวแทนกลุ่มเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม แนวทางระดมสมอง แบบสอบถามความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมฯ แบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา .95-.99 และมีความเที่ยงอยู่ระหว่าง .76-.99 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มเด็กเปราะบางชาวมุสลิมมีความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมาก ส่วนกลุ่มสตรีเปราะบางชาวมุสลิมมีความตระหนักรู้และพฤติกรรมป้องกันโรคอยู่ในระดับดีมาก ส่วนความรู้และความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุมุสลิมเปราะบางชาวมุสลิมมีความตระหนักรู้และความรู้อยู่ในระดับดีมาก มีพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมาก

ที่สุด ส่วนความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 2) โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม มีระยะเวลา 6 สัปดาห์ ประกอบด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการฝึกทักษะที่สำคัญ โดยมีข้อแตกต่างเฉพาะกลุ่ม ในกลุ่มเด็กมีการให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนในห้องประชุมที่โรงเรียน และการให้ความรู้หลังเคารพธงชาติทุกวัน ในกลุ่มสตรีที่มีเวลาจำกัดจึงมีการกระตุ้นและให้ความรู้อย่างต่อเนื่องทางแอปพลิเคชันไลน์ ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุมีการให้ความรู้ทางเสียงตามสายและที่มัสยิดหลังเวลาละหมาด เพื่อป้องกันให้สมาชิกในครอบครัวนำเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาติดต่อผู้สูงอายุ 3) ผู้บริหาร บุคลากรสุขภาพ และตัวแทนกลุ่มเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ เห็นว่าโปรแกรมฯ สำหรับเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการป้องกันโรคนี้ในพื้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้

2. อภิปรายผล

1. ความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม

1.1 ความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของเด็กเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเด็กเปราะบางชาวมุสลิมมีความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมาก

ผลการศึกษานี้อธิบายได้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ได้ว่าในระยะแรกที่ทั่วโลกมีผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แพร่ระบาดจำนวนมาก ผู้ป่วยมีอาการรุนแรงและเสียชีวิตจำนวนมาก มีการใช้มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมและการปิดเมือง ส่งผลให้เกิดการรับรู้ความรุนแรงของโรค ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อผลของโรคที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นผลทางร่างกาย หน้าที่การงาน ชีวิตครอบครัวหรือฐานะทางสังคมของบุคคล เด็กเปราะบางชาวมุสลิมจึงเกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับดีมาก ประกอบกับ มีการรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ร่วมกับการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น ไลน์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ทุกวัน เด็กเปราะบางชาวมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 58.70 มีการศึกษาชั้นประถมศึกษา 5-6 มีความสามารถที่จะทำความเข้าใจความรู้ต่าง ๆ ได้ดี และ

ร้อยละ 76.20 มีโทรศัพท์ สามารถได้รับความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้ จึงมีความรู้ในป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับมาก มีผลให้รับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบกับมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับมาก จึงทำให้เด็กเปราะบางมุสลิมมีพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะบุคคลที่รับรู้ว่าจะก่อให้เกิดผลรุนแรงและรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรค บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติและให้ความร่วมมือในการป้องกันโรคมมากขึ้น (ชวพรพรรณ จันทรประสิทธิ์ และวิลาวัลย์ เสนารัตน์, 2553) แม้ว่าการที่เด็กเปราะบางมุสลิม มีความตระหนักรู้ ความรู้ และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม เด็กยังมีความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับมากเช่นกัน ดังที่เด็กกล่าวว่า “ผมอยากรู้ว่า เด็กที่ป่วยเป็นโรคโควิด 19 มีอาการเป็นอย่างไรกันบ้าง” แสดงถึงความเด็กยังมีความตระหนักรู้ว่าตนเองยังมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

1.2 ความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสตรีเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสตรีเปราะบางชาวมุสลิมมีความตระหนักรู้และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสตรีมุสลิมในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านที่ดีมากที่สุดคือการปฏิบัติตัวเมื่อสัมผัสกับกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ติดเชื้อ ส่วนด้านการปฏิบัติโดยทั่วไปตามมาตรการการป้องกันโรคและการดูแลตนเองโดยทั่วไปเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 2019 อยู่ในระดับดีมาก ส่วนความรู้และความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษานี้อธิบายได้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ได้ว่า สตรีมุสลิมได้ผ่านประสบการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาตั้งแต่ พ.ศ. 2563 จนถึงช่วงเก็บข้อมูล นับเป็นเวลาเกือบ 3 ปี จึงเกิดการสะสมประสบการณ์มาตลอดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารทางวิทยุ โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน และช่องทางการสื่อสารผ่านโปรแกรมต่าง ๆ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น จึงทำให้มีความรู้ในการป้องกันโรคอยู่บ้าง แต่ความรู้ที่น้อยอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้นอาจเป็นเพราะช่วงที่ศึกษาอยู่ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2565 ซึ่งการแพร่ระบาดของโรคเริ่มคลี่คลายลง มาตรการ lock down เริ่มผ่อนคลาย จึงทำให้สตรีมีโอกาสที่จะออกไปประกอบอาชีพเหมือนแต่ก่อน จึงไม่ค่อยให้ความสนใจเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ประกอบทั้งการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคเริ่มลดลง จึงทำให้ความรู้ที่เคยมีอยู่เดิมลดลงเหลือระดับปานกลาง และความต้องการที่จะเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเริ่มลดน้อยลงเช่นเดียวกัน ดังคำพูดที่ว่า “คิดว่าไม่จำเป็น เพราะมีความรู้แล้วเนื่องจากมี อสม.หรืออนามัย มาให้ความรู้เพียงพอ” “คนในครอบครัวช่วยกันดูแล และนำความรู้ที่ได้รับมาแนะนำซึ่งกันและกัน”

อย่างไรก็ตามความตระหนักรู้และการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคได้ของสตรีเปราะบางอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่าสตรียังเห็นความสำคัญของการป้องกันโรคจึงทำให้ยังคงดำรงพฤติกรรมป้องกันโรคไว้ในระดับดีมาก ซึ่งพฤติกรรมป้องกันโรคที่ปฏิบัติได้ในระดับดีที่สุด (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.50) ได้แก่ การป้องกันการแพร่เชื้อเมื่อไอหรือจาม การสวมหน้ากากอนามัย การตรวจวัดอุณหภูมิ การสังเกตความผิดปกติ การไม่ใช้สิ่งของร่วมกัน การดูแลความสะอาดในบ้าน การดูแลให้อากาศถ่ายเท การรับประทานอาหารที่สุกใหม่ และใช้ช้อนกลาง และการนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ ซึ่งข้อมูลข่าวสารเหล่านี้กระทรวงสาธารณสุขได้ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรค รวมทั้งสื่อบุคคลในพื้นที่ ได้แก่ บุคลากรสาธารณสุข และอาสาสมัคร. รวมทั้งการใช้มาตรการทางสังคมต่าง ๆ สตรีมุสลิมจึงเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมป้องกันการโรคด้านการปฏิบัติโดยทั่วไปตามมาตรการการป้องกันโรคและการดูแลตนเองโดยทั่วไปเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด 2019 ยังไม่ถึงระดับดีมากที่สุด สตรีมุสลิมจึงควรได้รับการพัฒนาโดยการสร้างประสบการณ์ที่เหมาะสมให้สตรีมุสลิมต่อไป โดยเฉพาะพฤติกรรมการล้างมือให้ครบ 7 ขั้นตอน ที่ยังมีคะแนนไม่สูงมากนัก ($M = 3.88, SD 1.22$) และการออกกำลังกายซึ่งได้คะแนนน้อยที่สุด ($M = 3.58, SD 1.26$) บุคลากรสุขภาพโดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพจึงควรมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค ให้กำลังใจในการปฏิบัติตน ร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โนมิน่า และสื่อสารให้เห็นความสำคัญของการป้องกันโรคซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการป้องกันในระดับปฐมภูมิ (สุทธิพร มุลศาสตร์, 2563ก) ผลการศึกษานี้พบว่าระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก ในขณะที่การศึกษาของกฤษฎา พรหมมณี (2565) พบพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอยะลา จังหวัดยะลา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยไม่พบความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย จะเห็นได้ว่าสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นชุมชนกึ่งเมืองที่มีความเสี่ยงสูงมีความตื่นตัวและแสดงพฤติกรรมป้องกันการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ในระดับดีมาก ซึ่งน่าจะดีกว่าผู้ชาย ดังการศึกษาของ Shaukat, Asghar, Naveed (2021) ที่พบว่านักศึกษาหญิงในประเทศปากีสถานมีพฤติกรรมป้องกันโรคดีกว่านักศึกษาชาย ดังนั้นผู้หญิงที่อาศัยอยู่สามเวิ้งและบุตรนอกจากจะต้องแสดงพฤติกรรมป้องกันโรคที่ดีแล้ว ยังต้องดูแลบุคคลในครอบครัวให้แสดงพฤติกรรมป้องกันการโรคที่เหมาะสมด้วย เพื่อลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคโควิด 19 ในครอบครัว

1.3 ความตระหนักรู้ ความรู้ ความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของผู้สูงอายุเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมุสลิมเปราะบางชาวมุสลิมมีความตระหนักรู้และความรู้เกี่ยวกับโรคการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมาก และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมากที่สุด ส่วนความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาได้อธิบายได้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) ได้ว่า ผู้สูงอายุชาวมุสลิมได้ผ่านประสบการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาตั้งแต่ พ.ศ. 2563 จนถึงช่วงเก็บข้อมูล นับเป็นเวลาเกือบ 3 ปี จึงเกิดการสะสมประสบการณ์มาตลอดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารทางวิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งร้อยละ 45.30 เคยมีประสบการณ์ติดเชื้อ จึงทำให้มีความรู้ในเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมาก ถึงแม้ว่าช่วงที่ศึกษาอยู่ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2565 ซึ่งการแพร่ระบาดของโรคเริ่มคลี่คลายลง มาตรการ lock down เริ่มผ่อนคลาย ผู้สูงอายุยังคงให้ความสนใจเกี่ยวกับโรคโควิด 19 และตระหนักรู้ว่าต้องป้องกันตนเองจากการติดเชื้อโรค จึงส่งผลให้พฤติกรรมป้องกันโรคอยู่ในระดับดีมากที่สุด เนื่องจากผู้สูงอายุยังเชื่อว่าตนเองยังมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ จึงยังคงดำรงพฤติกรรมที่ดีไว้ ดังคำกล่าวที่ว่า “การตระหนักรู้ต้องคู่กับการปฏิบัติด้วย รู้ชัดปฏิบัติชวยก็ไม่ได้” และผู้สูงอายุเชื่อว่าการละหมาดวันละ 5 ครั้ง ล้างมือ 5 ครั้ง และเมื่ออาบน้ำจะมีการสูดน้ำล้างจมูก เป็นการป้องกันที่ดี ผู้สูงอายุมีการปรับตัวเรื่องการทักทายที่ละเว้นการสัมผัสตัวมาใช้การยกมือทักทายแทน พฤติกรรมที่เกิดจากความตระหนักรู้และความรู้ของผู้สูงอายุนี้อสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ อุบลทัศนีย์ และชนิษฐา สุนพคุณศรี (2565) ที่ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่พบว่า ความรู้ ทักษะคิด บัณฑิตยเอื้อ และปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ทางเดียวกับพฤติกรรมการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ วงธิ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ เพศ แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรค

อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุมีความต้องการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุบางคนมีความกลัวต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังคำกล่าว “.....แต่จะให้คน 2 คนที่มีประสบการณ์ตรงมาเจอกัน มันก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย เพราะเขาไม่อยากจะออกจากบ้าน.....” รวมทั้งการไม่ชอบเรียนรู้สิ่งใหม่ ดังคำกล่าว “คนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบอ่านหนังสือ มีความอดทนกับการค้นคว้าน้อย การ search engine สิ่งที่เราควรอย่างยิ่งคือ brief สิ่งเหล่านี้ให้สั้น ๆ และบอกเขา และให้สังเกตสถานการณ์และ

บอกเขา เช่น มีที่ case ให้เขาได้ตระหนักรู้ แต่สำหรับผู้สูงอายุควรเป็นภาษาที่สื่อแล้วเข้าใจ เป็นภาษาที่ง่าย ไม่ใช่ภาษาที่ยากหรือไม่ต้องถอตรงไหน ๆ อีก เช่น คำว่า new normal ผู้สูงอายุก็ไม่เข้าใจ” บุคลากรสุขภาพโดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพจึงควรมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคที่กระตุ้นกับความสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

2. โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม

2.1 โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับเด็กเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเด็กเปราะบาง ควรเป็นโปรแกรมที่ประกอบด้วยกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนในห้องประชุมที่โรงเรียน และการให้ความรู้หลังเคารพธงชาติทุกวัน

รูปแบบของโปรแกรมสอดคล้องกับความต้องการของเด็กมุสลิมที่ต้องการการอบรมแบบเผชิญหน้าเพราะเบื่อหน่ายกับการเรียนออนไลน์ เนื่องจากไม่ค่อยเข้าใจในเนื้อหาบางเรื่อง และต้องการพบเจอกับเพื่อน เด็กยังเห็นว่าการอบรมให้ความรู้ยังมีความสำคัญ ดังความเห็นที่ว่า เด็กทุกคนจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้และสามารถปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคโควิด 19 ถึงจะมีการให้ความรู้ มีการพูดหน้าเสาธงในตอนเช้า แต่ก็ยังมีเด็กบางคนที่ยังปฏิบัติตัวไม่ถูก “เพื่อนหนูหลายคนไม่ยอมใส่หน้ากากเวลาออกจากบ้านเลย” ซึ่งทีมพัฒนาได้ออกแบบร่วมกันโดยกำหนดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อการควบคุมปัจจัยสาเหตุที่ทำให้เกิดการติดต่อของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นให้ใช้วิธีการเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing) เป็นพื้นฐานการพัฒนาโปรแกรม

2.2 โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสตรีเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มสตรีเปราะบาง ควรเป็นโปรแกรมที่ประกอบด้วยกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเสริมความตระหนักรู้ การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและแนวทางการป้องกันและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการติดเชื้อ และการส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมในการป้องกันโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่องโดยใช้แอปพลิเคชันไลน์

รูปแบบของโปรแกรมสอดคล้องกับความต้องการของสตรีมุสลิมที่ต้องการการอบรมแบบเผชิญหน้าจำนวนครั้งไม่บ่อยนัก ผู้วิจัยจึงได้ใช้แอปพลิเคชันไลน์เข้ามามีส่วนในการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องเนื่องจากกลุ่มสตรีมุสลิมเป็นกลุ่มที่ต้องมีภาระในการดูแลครอบครัว และบางคนต้องประกอบอาชีพและ

ทำงานนอกบ้าน จึงไม่ค่อยสะดวกในการมาอบรมแบบเผชิญหน้า โดยกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการอบรม เป็นกลุ่มวัยรุ่น ดังคำกล่าว “กลุ่มที่เป็นวัยรุ่น 17-20 ปี เนื่องจาก มี อสม. มาแนะนำแล้ว ก็ยังไม่ค่อยปฏิบัติตาม ไม่ผูก mask” และกลุ่มสตรีที่อ้วนหรือมีโรคประจำตัว ดังคำกล่าว “กลุ่มเสี่ยงที่เป็นโรค เช่น หอบหืด อ้วน เพราะเป็นแล้วอาการจะรุนแรงมาก” ดังนั้นบุคลากรสุขภาพโดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพจึงควรเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรงของโรคมาเข้าโปรแกรมก่อนกลุ่มอื่น ๆ

2.3 โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับผู้สูงอายุเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ควรเป็นโปรแกรมที่ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้ความรู้ประชาชนในชุมชนที่มีสัปดาห์หลังการละหมาด และการให้ความรู้ผ่านเสียงตามสายของชุมชน และกลุ่มผู้สูงอายุมุสลิมที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นอันดับต้น ๆ คือ กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้ป่วยติดเตียงมักเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคหลายอย่างอยู่ในคนเดียวกัน ทั้งโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และโรคไตวาย ซึ่งจากการระดมสมองได้พิจารณาเลือกให้ทำการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวโดยเฉพาะโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง เพราะผู้สูงอายุส่วนมากมักเป็นโรคดังกล่าว ดังจะเห็นว่าการศึกษาคั้งนี้พบผู้สูงอายุร้อยละ 83.33 เป็นโรคความดันโลหิตสูง และร้อยละ 51.04 เป็นโรคเบาหวาน ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเปราะบางชาวมุสลิมมีความเสี่ยงต่อการติดโรคและเกิดความรุนแรงอย่างมาก ดังกระทรวงสาธารณสุข (2565) ได้ให้ข้อมูลว่า ผู้เสียชีวิตจากโควิด 19 มากที่สุด คือกลุ่ม 608 ซึ่งได้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้มีโรคประจำตัว 7 โรค (โรคทางเดินหายใจเรื้อรัง, โรคหัวใจและหลอดเลือด, โรคไตวายเรื้อรัง, โรคหลอดเลือดสมอง, โรคอ้วน, โรคมะเร็ง และ โรคเบาหวาน) และกลุ่มผู้หญิงตั้งครรภ์

ในส่วนกิจกรรมของโปรแกรมที่พัฒนาเสนอแนะว่าควรประกอบด้วย 1) บทเรียนสำเร็จรูปที่เป็นเอกสารความรู้สั้น ๆ แบบแผ่นพับ 2) การสาธิตวิธีการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีสัปดาห์ 3) เสียงตามสาย ลักษณะ Spot โฆษณาที่ส่งเสียงให้คนในชุมชนได้ฟังทุกวัน 4) การบรรยายเสริมในวันละหมาดและเสริมการสาธิต เหตุที่ได้ผลเช่นนี้ เป็นเพราะผู้สูงอายุชาวมุสลิมส่วนใหญ่ไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีประเภทสื่อออนไลน์ โปรแกรมที่เหมาะสมกับกลุ่มนี้จึงควรเป็นเอกสารที่มีเนื้อหาสั้น ๆ ประเภทแผ่นพับ ประกอบกับการสาธิตและการบรรยายช่วงก่อนที่จะมีการละหมาด รวมทั้งเสียงตามสายที่เปิดให้คนในชุมชนได้รับฟังอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งรูปแบบของโปรแกรกดังกล่าว สอดคล้องกับ บทความวิชาการของ อภิญาพัทธ์ กุสิยารังสิทธิ (2563) เรื่องสื่อที่ใช้ในการณรงค์ของภาครัฐเพื่อป้องกันโรคระบาดโควิด 19 ของประเทศไทย และได้เสนอว่าสื่อที่สามารถใช้ณรงค์ให้ประชาชนป้องกันโรคระบาดโควิด 19

ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ เพลงแปลงที่นำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรคระบาดโควิด 19 สื่อบุคคลทั้งที่เป็นทางการผ่านโฆษกของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 และการใช้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ให้คำแนะนำ

3. ความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิม

3.1 ความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับเด็กเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการศึกษาพบว่าตัวแทนของหน่วยงาน ชุมชน และกลุ่มเปราะบางการรับรู้ต่อรูปแบบของโปรแกรมฯ สำหรับเด็กเปราะบางชาวมุสลิม อยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องระยะเวลาและความครอบคลุมของเนื้อหาความรู้ แต่การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเผชิญหน้าและกิจกรรมให้ความรู้ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อประโยชน์ของกิจกรรม ส่วนมากอยู่ในระดับมาก แต่เรื่องระยะเวลา เนื้อหา และกิจกรรมการค้นคว้าความรู้จากคู่มือที่อยู่ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นถึงความเหมาะสมในภาพรวมคิดว่ามีเหมาะสมในระดับมาก แต่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาของเด็กมุสลิมในระดับปานกลาง

การที่โปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กชาวมุสลิมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดในเรื่องระยะเวลาและความครอบคลุมของเนื้อหาความรู้ แต่การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเผชิญหน้าและกิจกรรมให้ความรู้ในระดับปานกลางนั้นอาจเป็นเพราะหน่วยงาน ชุมชน และกลุ่มเปราะบางอาจเห็นว่าการอบรมจะไปรบกวนเวลาเรียนของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ความเหมาะสมในเรื่องอื่นอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดในเรื่องการค้นคว้าจากคู่มือ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กนักเรียนที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะในเรื่องนี้อยู่แล้ว ส่วนความสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาของเด็กมุสลิมที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น ทีมวิจัยได้ปรับปรุงก่อนนำโปรแกรมฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มเด็กเปราะบางชาวมุสลิมต่อไป

3.2 ความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสตรีเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการศึกษาพบว่าตัวแทนของหน่วยงาน ชุมชน และกลุ่มเปราะบางการรับรู้ต่อความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสตรีเปราะบางชาวมุสลิม อยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมฯ จะเปิดโอกาสให้สตรีได้ร่วมทำกิจกรรมการป้องกันโรค ส่วนมากอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม

ความคิดเห็นถึงความเหมาะสมในภาพรวมคิดว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก แต่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาของสตรีมุสลิมในระดับปานกลาง

การที่โปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีชาวมุสลิมเกือบทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมของโปรแกรมฯ ได้ออกแบบให้เหมาะสมกับข้อจำกัดด้านเวลาของสตรีเปราะบางชาวมุสลิม และเหมาะสมกับสตรีที่มีภาวะอ้วน ส่วนความสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาของสตรีมุสลิมที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น ทีมวิจัยได้ปรับปรุงก่อนนำโปรแกรมฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มสตรีเปราะบางชาวมุสลิมต่อไป

3.3 ความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับผู้สูงอายุเปราะบางชาวมุสลิม

ผลการศึกษาพบว่าตัวแทนของหน่วยงาน ชุมชน และกลุ่มเปราะบางการรับรู้ต่อความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับผู้สูงอายุเปราะบางชาวมุสลิม อยู่ในระดับมากเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องฝึกทักษะค้นคว้าหาความรู้จากคู่มือหรือสื่อความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งเรื่องประโยชน์ในการป้องกันโรค ความสอดคล้องกับวิถีปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา และความเหมาะสมในการขยายผลไปยังกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมและพื้นที่อื่น

การที่โปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุชาวมุสลิม อยู่ในระดับมากในทุกด้านทั้งด้านรูปแบบของโปรแกรม ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และด้านความเหมาะสมในภาพรวม เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะในกระบวนการพัฒนาโปรแกรมทั้งด้านรูปแบบของโปรแกรม วิธีการเสริมสร้างการเรียนรู้ และเนื้อหาในการเสริมสร้างการเรียนรู้ มุ่งเน้นการพัฒนาตามความต้องการความสะดวก และความสอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุชาวมุสลิมมากที่สุด โดยการวิจัยนี้ได้ทำการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาประสบการณ์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ก่อนนำคำตอบที่ได้ไประดมสมองเพื่อพัฒนาโปรแกรมฯ ซึ่งเป็นไปตามหลักในการพัฒนาโปรแกรมที่ สุดาเรศ แจ่มเดชะศักดิ์ (2543) ได้เสนอว่า การพัฒนาโปรแกรมควรประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การออกแบบโปรแกรม 3) การเขียนโปรแกรม 4) การทดสอบโปรแกรม และ 5) การบำรุงรักษาโปรแกรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรยา มั่นเขตวิทย์ และคณะ (2556) ที่ได้พัฒนาชุดฝึกความคิดความเข้าใจสำหรับฝึกตนเองที่บ้านสำหรับผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องด้านความคิดความเข้าใจระดับเล็กน้อย ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมในระดับมากและมากที่สุด

การที่โปรแกรมมีความเหมาะสมในเรื่องฝึกทักษะค้นคว้าหาความรู้จากคู่มือหรือสื่อความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น เนื่องจากทีมพัฒนาพยายามหลีกเลี่ยงการใช้เอกสารที่มีตัวหนังสือมาก

ด้วยความที่ผู้สูงอายุไม่ชอบการอ่านและการค้นคว้า “คนไทยส่วนใหญ่ไม่ชอบอ่านหนังสือ มีความอดทนกับการค้นคว้าน้อย การ search engine สิ่งที่เราควรอย่างยิ่งคือ brief สิ่งเหล่านี้ให้สั้น ๆ และบอกเขา...”

โดยสรุป โปรแกรมการสร้างเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิมทั้งกลุ่มเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ ควรได้รับการปรับปรุงความเหมาะสมของกิจกรรมก่อนนำไปทดลองใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. บุคลากรสาธารณสุขสามารถนำเครื่องมือในการศึกษาไปใช้ประเมินความตระหนักรู้ ความรู้ และพฤติกรรมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มเด็ก สตรี และผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางชาวมุสลิมในพื้นที่ศึกษาที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมหรือพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวมุสลิม

2. บุคลากรสาธารณสุขสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาแนวทางหรือโปรแกรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในกลุ่มเปราะบางกลุ่มอื่นในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำโปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับกลุ่มเด็ก สตรี และผู้สูงอายุเปราะบางชาวมุสลิม ไปทดลองใช้และศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ที่มีต่อความตระหนักรู้ ความรู้ และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. แนวทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษากลุ่มเสี่ยงอื่น เช่น กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มผู้ป่วยโรคอื่นที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ เป็นต้น